

MIN FARMOR IDA MARIA LINDHOLM född ENOCHSSON född 1876

av Laila Söderlund

Hur kom det sig, att min farmor, född som barn nummer två i en familj med åtta barn på landsbygden, fick gå i skola och utbilda sig till lärare?

I Falun startade ett Folkskoleseminarium för kvinnor 1875. De antagna var i huvudsak från landsbygden, vilket visar på att Faluns seminarium var betydelsefullt för den lokala bildningen, framförallt på landsbygden. På 1800-talet var det få yrken, som var tillgängliga för kvinnor. Sjunkande giftermålsfrekvens och andra samhälleliga förändringar gjorde det möjligt eller snarare nödvändigt för kvinnorna att välja en yrkesbana skild från hemmet. Ett av de yrken, som blev tillgängligt var folkskolläraryrket. För att kunna bli lärare vid en folkskola behövdes utbildning, något som folkskoleseminarierna gav. Folkskoleseminarierna fanns dock endast i ett fåtal städer. Kvinnornas mödrar eller mormödrar hade aldrig fått möjlighet att studera och kanske var det av den anledningen som många kvinnor valde att bli lärare, antingen på eget bevåg eller som ett resultat av faderns vilja. Män som kom till lärarutbildning kom i stor utsträckning från lantbruksmiljö, medan kvinnorna ofta hade tjänstemannabakgrund. Eftersom kvinnorna i högre grad kom från borgerliga miljöer än män, medförde de ett socialt kapital, som bidrog till att höja yrkets anseende inom medelklassen.

Kvinnorna spelade en viktig roll i det bildningsarbete, som pågick på landsbygden under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet.

Under 1860-talet kom de två första reglementen, enbart avsedda för folkskolläraryrket, där det föreskrevs vilka färdigheter och kunskaper som skulle krävas av en blivande folkskollärare.. Den kristna tron genomsyrade utbildningen och kraven på de blivande lärarna, vilket blev ett hett ämne under 1800-talets senare del. All undervisning vid seminarier skulle vila på kristen grund.

Det diskuterades också om en höjning av inträdeskraven, så att studentexamen skulle behövas. Men det beslutades att seminariernas uppgift skulle vara allmänbildning, eftersom de flesta bara hade folkskola i grunden. År 1876 anordnades en särskild

avdelning för småskolelärare på Faluns folkskoleseminarium, trots riksdagens beslut, att utbildningen av småskollärare var kommunens eller landstingens angelägenhet.

Vem upptäckte farmors fallenhet för studier?

På 1800-talet drog väckelserörelser fram i Södra Dalarna, rörelser som närmast sympatiserade med baptismen. Den bekante väckelsepredikanten Erik Andersson från Ockelbo verkade 1854 i Stora Skedvi. Han fick anhängare och en liten frikyrkogrupp växte fram. En kvinna Skinnar Lisa Jansson, som flyttat till Arkhyttan 1827 var livligt verksam i frikyrkogruppen. 1855 reste hon till Falun och kom i förbindelse med likasinnade och fann den uppbyggelse hon sökte.

Där sammanträffade hon med färgaren Anders Erik Starnberg, som tillsammans med sin hustru och moder tillhörde väckelserörelsen. Hon föreslog Starnberg att flytta till Arkhyttan

och öppna en färgerirörelse där, vilket han gick med på.

Anders Erik Starnberg var son till guldsmeden Matts Starnberg och hans maka Elisabeth. Han hade en äldre bror, som hade studerat till präst och var komminister i hemstaden, men Anders Erik fick fattigskol-undervisning. Han började tidigt i färgaryrket och blev färgargesäll. Han praktiserade i Småland innan han blev egen färgmästare i Falun 1847. Han hade under sin vistelse i Småland blivit påverkad av Rosenius läror, genom att läsa Piestisten och var en avgjord frikyrkoman. Så kom han genom kontakten med Skinnars Lisa, att flytta till Arkhyttan och där öppna färgerirörelse.

Det var omtanken om väckelserörelsen i Södra Dalarna, som var anledningen till att färgeriet i Arkhyttan kom tillstånd. Trots hårt motstånd från byamännen, som inte ville ha någon predikande frikyrkoman där, påbörjade Starnberg bygget, vilket också färdigställdes.

Det var troligen genom farmors familjs kontakter med Starnbergs, som farmors begåvning upptäcktes och hon fick utbilda sig till lärare. Men även kommunen kunde ligga bakom, att flickorna fick utbildning.

Farmor Ida Maria Enochsson, vars båda föräldrar var födda i Stora Skedvi, gick ut den fyraåriga skolan, vid Lövås folkskola i Stora Skedvi 1889 med höga betyg. Hon gick i Stora Kopparbergs Läns Småskolelärarinne-lärare-Seminarium i Falun mellan 11 januari 1893 och 19 december 1893. Även

därifrån hade hon mycket goda betyg.

Vårterminen 1894 tjänstgjorde hon vid Finnhyttans skola i Garpenberg, med goda vitsord.

Från den 1/9 1894 till 17/6 1899 tjänstgjorde hon vid Tofta småskola i Toftbyn.

När hon slutade hade hon skriftligen begärt tjänstgöringsbetyg, då hon Annandag jul 1898 ingått äktenskap med Andreas Lindholm. Att gifta kvinnor inte fick inneha statliga tjänster, var anledningen till att hon slutade.

Farmor födde mellan 1900 och 1916 åtta barn och fick endast några få år användning av sin utbildning.

De bidragande orsaker till att Ida Maria kom att utbilda sig var att hon själv tidigt visade ett intresse för skolan och det visade sig i de mycket goda betyg hon fick efter genomgången av fyraårig Lövås folkskola, Stora Skedvi. Genom kontakter som familjen hade med en frikyrkoman som etablerade sig såsmåningom i Falun och stimulerade Ida Maria att läsa vidare. Dessutom var närheten till utbildningsmöjlighet geografiskt lämplig. Men att Ida Maria genom giftermål inte kunde utöva sitt yrke mer än några år var en tragisk verklighet som visar att kvinnor fortfarande främst skulle ha sitt arbete inom familjens hägn, alltså barnafödande och att stötta makens förvärvsarbete.

Farmor Ida och farfar Andreas' brudkort

